Meghalt Sobibór utolsó ismert felkelője

Egy Tel-Aviv közelében lévő idősek otthonában, június 3-án, 96 évesen elhunyt a sobibóri koncentrációs tábor utolsó ismert felkelője, Semion Rosenfeld.

Az Ukrajnában született, s a szovjet hadseregben szolgáló Semion Rosenfeldet 1941-ben fogták el a németek. Zsidó származása miatt pedig elhurcolták a lengyelországi, méghozzá a sobibóri megsemmisítő táborba, amelyben negyedmillió embert gyilkoltak meg.

1943. október 14-én pergőtűz mellett háromszáz rabtársával együtt megszökött. A menekülők harmadát azonnal elfogták, a kiszabaduló 200 személy közül akadtak, akik az aknamezőkön robbantak fel. S csupán 47-én élték túl a második világháborút. A felkelés után bezárták a tábort, az építményeket, így a gázkamrákat is lerombolták. Rosenfeld 1944 tavaszán ismét csatlakozott a Vörös Hadsereghez és részt vett a Berlin elleni szovjet támadásban, illetve a város elfoglalásában. Majd 1945 októberében leszerelt. Később Izraelbe költözött, két fia és unokája született.

KERTÁPOLÁS ÉS DOKUMENTÁLÁS ÖNKÉNTESEKKEL

Vasárnap, június 30., 9.30 és 15 óra között

1108 BUDAPEST, KOZMA UTCA 6

Önkénteseket keresünk kertápolásra
és
sírhelyek fotózására (a fotókat az új fotóarchívumunkban használjuk fel, amely a weboldalunkon lesz elérhető).

www.budapestjewishcemetery.com
Több információ a Facebookon:
BudapestJewishCemetery
info@budapestjewishcemetery.com

*Zsidó Temetők Barátai Non-profit Kft.

Jahrzeit-napok a falnál

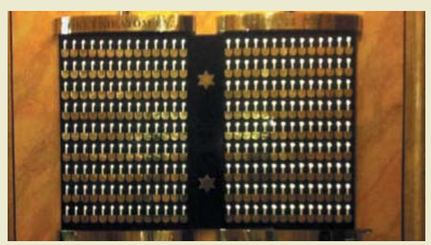

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Fried László	július 2.	Rózsa Lajosné	július 9.	Dr.Faragó Gyula	július 19.	Klein Rudolf	július 24.
Rózsási György	július 4.	Izsák György	július 11.	Lorber Sándor	július 20.	Frölich György	július 26.
Brummer Ernő	július 5.	Reiter Pál	július 11.	Bobella Tamásné	július 21.	Harpúder Miklósné	július 26.
Gálné Kovács Zsuzsanna	július 5.	Gyertyános Zoltánné	július 13.	Fenyves Miksa	július 21.	Wolf Sári	július 26.
Ludwig Ernst	július 5.	Váradi Lajosné	július 15.	Markovits Sándor	július 21.	Barnai György	július 31.
Hegyi György	július 6.	Farkas Dezső	július 18.	Spánn Kálmánné	július 23.	Ábrahámshon Veronika	
Rosenberg Ödön	július 9.	Kállai István	július 18.	Kádár György	július 24.		július 31.

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Bandi Lacira és Sziván 20-ra emlékeztünk (7. oldal)

Szentgyörgyi Zsuzsa: Weizmann Intézet (11. oldal)

Fotó: Wikipédia

Jókai és a zsidók

(2. oldal)

Bernstein Béla: Jókai és a zsidók

Főrabbink, dr. Frölich Róbert rovata – egy időre – némileg megváltozik. Az oldalon továbbra is jórészt a zsidó vallásról, ünnepekről, szokásokról, történelemről, hősökről stb. szóló cikkek szerepelnek majd, ám mostantól régi nagyjainktól. Ezúttal az 1890-ben Lipcsében filozófiai doktorrá avatott, majd 1892-ben a budapesti Rabbiképzőben rabbiként végzett Bernstein Béla (1869-1944) Jókai és a zsidók művéből IS olvashatnak.

A szombathelyi, majd nyíregyházi főrabbira, születésének 150. évfordulóján, tavaly januárban Szombathelyen, éppen főrabbink, dr. Frölich Róbert emlékezett: „egyszerre volt vallására büszke rabbi, aki a rá bízott közösséget - bárhol volt is a szolgálati helye - hitének szeretetére, vallásának óvására, továbbadására oktatta és buzdította, de magyar is volt, aki magyarságát féltőn, nagy gonddal ápolta, hasonlóképp, mint zsidóságát”. A tudós főrabbit hiába kedvelték mindkét városban: elhurcolták és 75 éve, 1944 júniusában megölték Auschwitzban.

Bernstein Béla talán legismertebb könyve, *Az 1848-49-iki magyar szabadságharc és a zsidók* 1898-ban jelent meg Jókai Mór előszavával. Olvassuk, milyen elismerően ír eleinkről:

Magyarországon a Mózes hitvallás népe, a héber faj, mindenkor a legbuzgóbb híve volt és maradt a magyar állameszmének, a szabadságnak. A legnagyobb megpróbáltatás korszakában, a 48/9-iki szabadságharc alatt bizonyította azt be legigazabban.

Amidőn a hazának minden más ajkú népfajai, amelyekkel a magyar szabadságát megosztotta, melynek fiait jobbágyságból felszabadította, földeiken úrrá tette, - fegyverrel támadtak ellene, - ugyanakkor a héber faj vérét, vagyonát és szellemét hozta áldozatul a magyar nemzet, az alkotmányos szabadság megvédelmezésére. Az a héber faj, melyet egyedül felejtett ki a törvényhozás az alkotmány sáncaiból, az a zsidó nép, mely egyedül nem kapott polgárjogot, egyenlőséget a haza milliói között.

Mégis szerette hazáját…

A kiegyezéssel, 1867-ben elfogadták végre a zsidók emancipációjáról szóló törvényt, amely kimondta a zsidók polgári és politikai egyenjogúságát. Azonban már az 1880-as évek elején elindultak az antiszemita támadások (pl. Tiszaeszlár – 1882), antiszemita egyesületek, s lapok jöttek létre. Majd 1883-ban veszélybe került a fenti törvény is. Jókai, akit először 1861-ben választottak képviselővé, és 35 évig volt tagja a háznak, 10 éve kiábrándult a honi politikából, ekkor nagy hévvel készült felszólalására. Kiemelte a zsidók hazaszeretetét, hősiességét a szabadságharcban, s bőszen érvelt mellettü(n)k. Végül a képviselők többsége elutasította a kérvényezők javaslatát, s megerősítették a jogegyenlőség törvényét, amely „jogkorlátozás nélküli egyenlőséget adott a zsidóknak is”. Akkor még Jókai azt remélte, a XX. században nem lesz zsidókérdés Magyarországon…

Hogyan lett Jókai zsidóbaráttá?

Nos, ez ügyben lapozzuk fel Bernstein Béla már említett, *Jókai és a zsidók* művét:

Meglepő, de Jókai is antiszemita volt, amint azt ő maga elbeszéli; igaz, gyermekkorában, „mint sok fejletlen ember”.

Irtózott a zsidóktól, gyűlölte őket és mikor az iskolában egy negyven évet meghaladó zsidó diák, a már családos Koricsáner összevesz vele afölött, vajjon a „h” mássalhangzó-e a magyar mértékes versben, vagy nem, a 14 éves Jókai megvetésének egész hevével megragadja a zsidó gallérját és hátba öklözi, hiszen csak egy zsidó! Igaz, hogy ezért tanárától, de még inkább tisztalelkű édesanyjától elveszi büntetését, igazán azonban csak akkor tér meg, mikor az a nemeslelkű Koricsáner elmegy hozzá, hogy - úgymond - bocsánatot kérjen, hogy okot szolgáltatott a Móricnak, hogy őt megüsse.

„De énnekem nem fájt, — szólt a vén zsidó diák, — mert neki van igazsága és van jó ökle. Majd azzal az öklével ő meg fogja védelmezni a zsidót, mikor a zsidónak lesz igazsága”.

És Koricsáner eltalálta. Jókai, mint írja, e perctől fogva a zsidók barátja lett. Ez nála nemcsak hangzatos frázis volt, de átment a vérébe is. Ahol csak iskolába járt ezután, mindig arra törekedett, hogy zsidó társaival becsülettel bánjanak. Maga előljárt a jó példával és igaza van, „a szeretetnek is van hódító ereje”. (Életemből, Én és a zsidók, 295. 3. 1.)

Jókai pedig ezzel az erővel akart küzdeni a zsidóság mellett és azért, bár felekezetének hű fia volt, teljesen elfogulatlanul állott a zsidó vallással szemben, mert ő azt vallja és hirdeti:

„Minden hit jó, csak megtartsátok s legyen mindenki tisztelettel a másé iránt. A teremtő az egyik embernek is olyan édesatyja, mint a másiknak, nem elég, hogy valaki azt mondja:

„Uram! uram!” hanem szívében szeretet legyen, mely nélkül a hit meghalt állat”. (Életemből, II. k. 54. 1.)

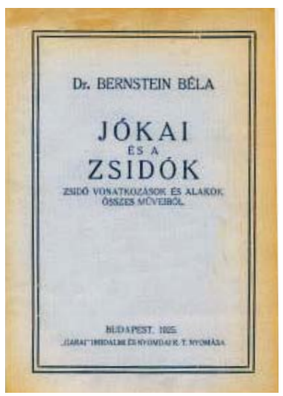

A könyvet itt találhatják meg: https://tinyurl.hu/iksj - nem hosszú, érdemes akár az interneten is elolvasni.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel, az **esti ima** időpontja **vasárnaptól** 18:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában.
Az esti ima előtt fél órával, sakk, kártya, kávé és tea várja híveinket!
Péntek esti ima: 18:00-kor a **Dohány Templomban.**
Szombat reggeli ima a Dohány Templomban Sachrisz: 9:30
Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45
Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, **esti ima:** 18:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

július 6.	18:30	július 13.	18:30
július 20.	18:30	július 27.	18:30

Az egyszerű ló vontatta ekétől a tudományos világelsőségig

Szentgyörgyi Zsuzsa

A világ legjobb 25 kutatóintézete közé sorolta június eleji értékelésében az Európai Bizottság által felkért testület az izraeli Weizmann Tudományos Intézetet. Múlt héten pedig a Nature (a legjelentősebb természettudományos folyóirat) arról számolt be, hogy az Intézet a világ első három legjobbja között van.

Izrael területe csak valamivel több, mint ötöde Magyarországnak, míg népességének száma majd azonos. Ám az egy főre jutó nemzeti jövedelmekben már jelentős az eltérés: a mienk 15 500 dollár fejenként, a közel-keleti országé 40 000 dollár/fő. Pedig nem olajnagyhatalom. S bár történelme sok ezer éves királyságokra vezethető vissza, de modern államként csupán alig hetvenegy éve létezik. Míg itt éppen szétrombolják az MTA kutatóközpontjait, ott valóban fontos a kutatás, a tudomány.

Chaim Weizmann

Mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az Európai Bizottság által 2014-ben kezdeményezett rangsorban a felkért neves szakértők az izraeli Weizmann Tudományos Intézetet (WTI) a világ legjobb 25 kutató intézete, illetve egyeteme közé sorolták. A WTI két vizsgált területen is kiválónak bizonyult: egyrészt a munkatársai által közzétett publikációkra való hivatkozások, másrészt a megítélt szabadalmak alapján. A legjobb 25 közé kerülni komoly elismerés, ugyanis világszerte több száz intézetet-egyetemet vizsgáltak az illetékesek, öt fő kategóriába sorolt szempontok szerint.

A találmányok, illetve a megadott szabadalmak jelentőségét talán nem is kell taglalni, hiszen ezeknek alapvető jellemzője az újdonság, amit a kutatások során értek el a munkatársak. Figyelemreméltó, hogy a WTI-nek nem elsődleges célja, feladata a közvetlenül piacorientált – iparban, mezőgazdaságban, klinikailag hasznosítható – kutatás, a szabad alapkutatásokból mégis számos, a gazdaságban, egészségügyben alkalmazható, értékes szabadalom született már náluk. Az alkalmazási átvitelre az Intézetnek saját „megvalósítási karja” van, amely segít az újdonságok átvitelében.

Fontos a másik tényező is: hány cikket jegyeznek a munkatársak a világ elismert tudományos folyóirataiban, amelyek csak a legkiválóbb tanulmányokat publikálják. Sőt, talán még ennél is lényegesebb, hogy e művekre hány reagálás, észrevétel jelenik meg a tudós társaktól. A WTI kutatói ezen értékelési szempont szerint is a csúcson találhatók.

Már elküldtem a szerkesztőnek ezt az írást, amikor újabb levelet kaptam. Szenzációs jelentés áll benne! A világ legtekintélyesebb természettudományos folyóirata, a Nature idei értékelése alapján a Weizmann Intézet a három világelső között található! A fenti említett szempontok mellett ebben az értékelésben még az is szerepel, mennyire lényeges az intézet munkájában a tudományágak összefonódása, a különféle kutatási területeken dolgozók együttműködése, és főleg, az új keresésének ambíciója. Nagyon találó az értékelés címe: *Kis intézet, óriás hatás.* Érdemes idézni az Intézet elnökének, Daniel Zajfmannak a szavait a tudományos kutatással kapcsolatos felfogásukról. Rávilágít, hogy a kutatás szabadsága, amelyet a WTI alapvető tulajdonságának tartanak, milyen jelentékeny sikerek hordozója lehet: „Ez az értékelés jól mutatja, hogy mennyire kifizetődő törekvésünk a kiválóságra, arra a célunkra, hogy a kutatói kíváncsiság által vezérelt alapkutatásokat végezzünk, tanulmányozzuk a természet megnyilvánulásait. És nem csupán a tudományos alapkutatások révén kerültünk a világ legjobbjai közé, hanem értékes eredményeket értünk el abban is, hogy a tudomány gyümölcsei az emberiség javára szolgáljanak.”

A napokban kezembe került a könyvespolcról egy régi, meglehetősen megviselt kötet. Nem tudtam ellenállni, újra elolvastam a könyvet. 1946-ban játszódik, az akkori Palesztina földjén. Ismét megtapasztalhattam milyen szenvedésekből, szegénységből, rettenetes küzdelmekből, ló vontatta ekékkel megművelt földekről, nagyhatalmi ármányokkal, ellenségekkel körülvéve, gyűlölködések közepette nőtt ki a regény idejéhez képest két év múlva egy fiatal állam. Itt, e homokos talajú, vízben szegény, keserves körülmények között létre jött és napjainkban is állandó fenyegetettségben élő kicsi országban világszerte elismert, remek egyetemek működnek, kémiai és közgazdasági Nobel-díjasok dolgoznak. A Weizmann Intézet pedig a világ sok száz intézete közül a legkiválóbbjai közé tartozik.

És a könyv, amelyet újraolvastam? Nos, mindenkinek ajánlom, mert nemcsak roppantul tanulságos, hanem kiemelkedően értékes irodalmi mű is: Kardos G. György: Avraham Bogatir hét napja.

Röviden a Weizmann Intézetről

Az 1934-ben - 14 évvel Izrael Állam megszületése előtt – Rehovotban létrehozott Weizmann Tudományos Intézet a világ egyik legjobbjának minősített multidiszciplináris tudományos kutató műhelye. /Az Intézetet Chaim Weizmann, Izrael Állam első elnöke alapította, s vezette haláláig (1952)./ Napjainkban 6 Nobel-díjas és 3 Turing-díjas tudós dolgozik egyetemen!

Az egzakt és természettudományok széles körében végzett munkáiról ismert intézetben a kutatók mellett egyetemi hallgatók, műszaki és kiszolgáló személyzet dolgozik – összesen majd négyezren. Kutatásaikban új megoldásokat keresnek a betegségek és az éhezés leküzdése ellen, vezető témáik közé tartoznak a matematika és a számítástudomány, a világűr anyagát megismerő fizika, új anyagok létrehozása és új stratégiák kidolgozása a környezet megvédése érdekében.

DÜBÖRGŐ KORCSMA A DUNA-PARTON

A KÜLÖNÖS VIADUKT VENDÉGLŐ RÖVID DIADALA

Néhány hónapja új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást. A www.melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat továbbra is a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból. Ezúttal egy, a pesti alsó rakparton működött étteremről olvashatnak.

A világon számos étterem akad, amelyről – lehetetlen helyzete miatt – nem is feltételeznénk nagyobb népszerűséget. Pedig alkalmi divatok, aktuális események sokszor létrehoztak már érdekes helyeket a szórakozás, a gasztronómia számára. Ilyen manapság a sok belvárosi „romkocsma”, melyeket a (más nagyvárosokban lebontandó) romos házakban alakítottak ki, s ez Budapest egyik fő vonzereje lett. Most bemutatok egy hasonlóan furcsa - de száztíz évvel ezelőtti képződményt.

A pesti Dunapart éttermei, kávéházai legendásak voltak azzal a Dunakorzóval együtt, mely sétálók százait vonzotta naponta a legendás „békeidőkben” – sétáljunk le az alsó rakpartra vezető lépcsőn és látogassuk meg az egyetlen ott nyitott vendéglőt. A Viadukt étterem az árvízzel is dacolva – mely egyre sűrűbben elönti a rakpartokat –, ide települt. Története szorosan kapcsolódik a rakpartra, illetve a felső sétányok szélére épült villamos vonallal.

Röviden az előzményekről: a budapesti rakpartok kiépítése - az 1838-as árvíz tapasztalatai nyomán - 1853-ban kezdődött, a Margit híd és a Boráros tér között 1891-re készült el a kétszintű támfal, mely a mellvédfalakkal 10 méter magasságot ért el. A pesti rakparton 1896-tól épült a villamos-pálya,

1897-ben átadták a Boráros tér és Erzsébet híd közti szakaszt, majd 1900. október 20-án az Erzsébet híd és Akadémia közti részt is. (Az Erzsébet-híd még csak épült!) A vonalat a séta-korzó érintetlenül hagyása érdekében az alsó rakpart fölé épített 498 méter hosszú, három sor szegecselt oszlopon álló, vasszerkezetű viadukton vezették, innen ered az egész vonal Viadukt neve. A vasszerkezet alatt aluljárók, feljáró lépcsők és raktárak létesültek, de a Nagyvásárcsarnoknál már a stabil rakparti partfalból indultak az alagutak a csarnok alatti hatalmas raktárakhoz, ahol az uszályokon érkező terményeket tárolták. A vágányokat a korzótól kő mellvéd és a kandeláberekkel egybeépített öntöttvas korlát választotta el, melyeket Ybl Miklós tervezett.

Az egyik ilyen raktár-részt Csillag Illés kibérelte és vendéglőt rendezett be a helyiségben. A víz és áramcsatlakozás gondolom adott volt, de még így sem lehetett nagy élvezet az ablaktalan konyhában dolgozni, pedig állítólag remek ételeket szolgáltak fel. Az egyik reklám szerint „Minden időben friss halászlé és elsőrendű italok” voltak, s ez a hajnali 3 órai nyitást és késő esti zárást tekintve 21-22 órás készenlétet jelentett a szakácsnak is. Később egész éjjel várták az éhező-szomjazó vendégeket, ami hosszú szolgálatot jelentett… A folyamatos készenlét oka kettős: egyrészt a kocsma (reklámja szerint is) a Bécsi hajóállomással szemben nyílt, ahol nagy volt a hajó-, és az utasforgalom. Ez nem csak a bécsi, de a Vác, Esztergom, Pozsony felé irányuló hajózást is jelentette, amely akkoriban sűrűbb járatokat és több embert takart.

A korcsma belső pultját nézve gyanítom, hogy csapolt sört kétféle, kimért bor legalább 3 féle volt, palackokban sokkal több. A snapszok, rumok és konyakok választéka nagyobb lehetett, hisz a forgalmat csak kisebb részben biztosították az utasok, a többséget a hajók munkásai jelentették. A korabeli újságcikkekben sokszor „matrózkocsmának” minősítették a vendéglőt. Kinek lehetett ez a bizarr ötlete, hogy a csattogó villamosok kísérőzenéjével szolgáljon az étkező, vagy csak iszogató vendégeinek? A szegecselt vasszerkezetet és a beton gerendákat semmi sem takarta el belülről, tehát a robogó villamosok teljes koncertje „élvezhető” volt a belső térben. Nos, az urat Csillag Illésnek hívták és korábban is érdeklődött a gasztronómia iránt, hisz feltalálta a „Próféta” növény likőrt, amely étvágygerjesztő gyomorerősítő és üdítő szer” volt, mely a „turista, vadászati, utazási és házi célokra a legjobb”. A szer hatásairól nincs információm, de nyilván népszerű volt, ha annyi pénzt lehetett belőle keresni, amennyi a vendéglő megnyitásához kellett. És Csillag úr családját is jól ellátta, ráadásul a közelben lakott. Ezért tudhatott a viadukt építésének minden mozzanatáról, és időben „lecsapott” az építmény alatti kamrák egyikére. Biztosan a legjobbat választotta ki a lehetőségek közül, vagy egy dupla raktárat - mert a nagyobb bejárati előtérben ablakokat is elhelyezett az ajtó mellé.

A család lakcíme különböző helyeken, hirdetésekben és címjegyzékekben többféleképpen szerepel: Petőfi tér 2. (hirdetés); V., Mária Valéria-u. 1. (vendéglősök címjegyzéke 1899.); vendéglős, IV. Ferencz József-rakpart 33. (Budapesti cím- és lakjegyzék 1899.).

Mind a közeli épületeket jelenti, sőt egy háztömb oldalait. Az egyik címen a 20-as években Csillag úr szatócsboltot nyitott, ekkor a Viadukt vendéglő már özv. Lőrinc Adolfné tulajdona volt. A vendéglő új címe, mivel közben átszámozták a környéket: Petőfi tér, Viadukt 7. szám. Tehát több, közben megnyílt raktár is saját házszámot kaphatott. Fizikailag a Viadukt végig ugyanott működött: a híres Duna parti Hungária szálló tövében, ahol az épület összeért a Bristol hotellel. A szállodák miatt számos képeslap készült a partszakaszról, melyeken jól követhetők a változások, illetve milyen volt a hajóállomás, ráadásul a 20-as évek elején még a vízhez vezető lépcsők tetejénél megvolt a korcsma, mely nagy mulatságoknak és remek halászlé-evéseknek lehetett tanúja két évtizeden keresztül…

Az eredeti cikkben még számtalan érdekességet és fotót is találhatnak: https://tinyurl.hu/u8lX/

Dombi Gábor

Berényi Zsuzsanna Ágnes emlékére - Fejezetek a pesti gettó történetéből (8.

***A hajdani Belső-Erzsébetváros életéről ma már kevesen tudnak mesélni. Különösen olyanok, akik felmenői is itt éltek, itt dolgoztak. Berényi Zsuzsanna jelvénygyáros-történész ilyen volt 2019. június 18-a reggeléig. Még 80. éve fölött is szívósan vitte tovább édesapja jelvénygyárát a Király utca 27-ben. Utolsó visszaemlékezésében a Gozsdu udvarról mesélt szüleiről, gyermekkoráról és a gettóról.* Dombi Gábor írása.**

A legnehezebb volt megtudakolnom, hogy Zsuzsanna hány éves is valójában. Hosszú-hosszú könyörgésre árulta el, 1935. augusztus 27-én született. S mikor a titkolódzás okát kérdeztem, azt felelte: üzleti titok. Értetlenségem látva hozzátette: „azért nem rendelnek nálam jelvényt, mert félnek, előbb meghalok, mint hogy elkészül az áru”. Az áru viszont mindig elkészült.

2014-ben ismertem meg, épp a Csányi utcai zsidó múzeumot gründoltam, bebejártam hozzá beszélgetni. Később ő hívott, vagy üzent email-en. Elbeszéléseiből az rajzolódott ki, súlyos pénztelenségben, egy lelakott, nehezen fűthető lakásban él, akadt olyan tél, amikor egy helyi hivatallal vívott csatájában egyszerűen lezárták a fürdőszobájában a gázt, s nem volt melegvize sem. Emlegette gyakran: a Gozsdu udvarból az épület eladása és átalakításának megkezdése nyomán erőszakkal lakoltatta ki az önkormányzat. Utolsó napjait keserűvé tette a hír, hogy az 1833-ban épült Király utca 27-es házat – a hajdani Zur Stadt Pest fogadót, ahol 1896-ban a város első filmvetítése volt –, s ahol Zsuzsa évtizedeket töltött szüleitől örökölt jelvénygyárában, az önkormányzat talán eladja, a vevő felújítja, de neki valószínűleg mennie kell. (Máris vannak, akik azon dolgoznak, hogy a jelvénygyár az esetleges felújítás után is visszakerüljön a helyére, és emlékműzeumként üzemeljen tovább.)

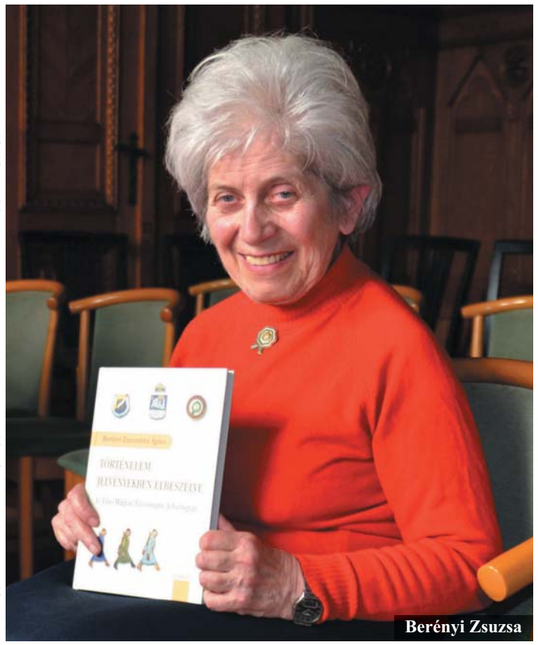
Berényi Zsuzsa

Több diplomát is szerzett: matematikai nyelvészetből doktorált, történelemből kandidált. Az apró hölgy a magyar szabadkőművesség egyik legtermékenyebb történésze (is) volt. De a jelvénygyár a történészi munkánál is többet jelentett számára: szülei emlékét ápolta általa. /Berger Márkus 1899-ben alapította az Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyárat, s 1911-ben költözött Erzsébetfalváról a Kazinczy utcába. Majd Márkus fia, már Berényi Lajos 1929-ben tette át a székhelyét apósa, Holló utca 14. alatti ékszerész-műhelyébe. A Majakovszkij, ma ismét Király utcába 1957-ben költözött a cég./

Zsuzsa így emlékezett gyermekkorára:

– Édesanyám a jó nevű, ékszerész és aranyműves Barta Zsigmond egyetlen lánya volt. Édesapámmal, Berényi Lajossal kötött házasságakor szüleitől a Gozsdu udvarban kapott lakást. Úgy tudom, 1926-ban ők voltak a 2. emeleti, 39. számú, háromszobás, összkomfortos lakás első lakói. Bár a család jómódúnak számított, anyám mégis édesanyjánál, a Király utcai kalapüzletében szerzett kalapos szakképesítést, majd édesapjánál tanult, s ezüst és aranyműves, illetve ékszerész és drágakő-szakértő lett. Végül jelvénykészítő mesterré képezte magát.

– A politikai helyzet miatt szüleim nem jelentették be érkezésemet a zsidó hitközségnek. Sőt, a Deák téri Evangélikus Leánygimnáziumba jártam, később édesapám készítette a gimnázium ELG jelvényét. Nagyszüleim aranyezüst ékszerboltja éppen az iskola mögött, a Bárczy István utcában helyezkedett el.

ELG - evangélikus leánygimnázium

– Derült égből villámcsapásként ért, hogy 1944 tavaszától már nem járhattam oda. Viszont az igazgató utasította a tanítónőt, hogy délutánonként keresse fel a kitiltott gyerekeket, és otthon tanítsa őket. Így tett Raffay Sándorné, Teri néni, s nekem is oktatta az aznapi tananyagot. Míg a családi cég dolgozott a pannonhalmi bencés gimnáziumnak is. 1944-ben Krizosztom főapát, Kelemen Ferenc jött el a jelvényekért a Holló utcába. Édesanyám sokszor idézte üdvözlő szavait: Isten áldja meg a tisztes ipart!

Berényi Lajost többször behívták munkaszolgálatra. 1944 novemberében megvesztegetett egy keretlegényt, hogy segítsen szökésében, s - jó pénzért - kísérje haza. Aggódott a családjáért, amely a bombázások idején a Csillagos Házzá minősített Király utcai 13. alatti lakásból a pincébe menekült, itt Zsuzsa emlékei szerint hatvanan éltek. Bár a 16 év feletti zsidó nőknek munkaszolgálatra kellett bevonulniuk, Zsuzsa anyja nem ment.

A gettó időszakában Zsuzsát a nagyszülei vették magukhoz, s a szülők pedig együtt bujkáltak. Talán a Gozsdu udvar házmesterei, Csanádi bácsi és néni segített, hogy szülei a tetőtérben meghúzzák magukat. Arra emlékezett, 16 éves barátját, Radó Gyurit a nyilasok elfogták, de a Gozsdu udvarban dolgozó nyilas kalapos, „Deli bácsi” elterelte a nyilasok figyelmét, hogy a fiú megszökhessen. A gettót a Holló utcában élte át. A lakásban sikerült annyi élelmiszert tartalékolni, hogy tudjanak főzni maguknak.

– Egyszer megjelent egy szovjet katona. Nagypapa egy gyűrűt adott neki. Elült a bombázás. Felmentünk a Gozsdu udvari lakásba. Kiköltöztek az ide kényszerített lakók. Édesapám azonnal a felszabadulás után kinyitotta üzletét. A szovjet katonák egyszer az utcáról szedtek össze embereket és elvitték őket a Dohány utcai templom előtti halottakat eltemetni. Apu is köztük volt. Hazajövet borzasztó állapotba került. Elmondta, a halottak közt volt Arany Dániel, a mai középiskolai matematika verseny névadója. Talán neki is kijárna egy emlékmű, s nem csak a politikusoknak.

*

A helyi kismestereknek, így Berényieknek és Zsuzsának is kijárna, hogy az utókor megőrizze miniatűr gyárukat és emléküket…

Elektromos repülőgép Izraelből

A tel-avivi Eviation nevű cég hamarosan piacra dobhatja azt a 9 személyes utasszállító kisrepülőgépét, amely forradalmasíthatja a légiközlekedést. A cég egy hete mutatkozott be Párizsban rendezett Salon de Bourget légiközlekedési fesztiválon.
A társaság Alice nevű, kilenc személyes kisgépe 500 kilométer per órás sebességre lesz képes, és a tervek szerint legalább ezer kilométert tud majd megtenni feltöltött akkumulátoraival. Az elektromos meghajtásának köszönhetően a gép nagy előnye a viszonylag kis súlya lesz, az elektromos motorok ugyanis sokkal könnyebbek, mint a robbanómotorok, és a járműben való elhelyezésükre is több lehetőség adódik.

A prototípust három darab, 260 kW-os motor hajtja, amelyek közül egy a farokrészben, a másik kettő a két szárnyban kap helyet. A szénszálas anyagból készült gép 12 méter hosszú, 16 méter széles, és 6,3 tonna súlyú. Li-ion akkumulátorait a dél-koreai Kokam cég gyártja.
Tavaly 4,8 milliárd ember utazott légi úton, ami 6,1 százalékos növekedést jelent az előző évhez képest. Ezért az újítás két szempontból is jelentős: egyrészt, a kerozin felhasználásból eredő működési költségek csökkentése. A másik, szintén lényeges ok a környezetvédelem és ennek megfelelően a káros üzemanyagok kiváltása, Alice pedig szén-dioxid kibocsátás nélkül üzemelne…
Idén repülési teszteket hajtanak végre, és az Eviation tervei szerint 2021-ben kaphatja meg a hatósági engedélyt. Míg a repülőgép 2022-ben állhat majd kereskedelmi forgalomba.

Ugyancsak repüléssel kapcsolatos hír, hogy egy szintén izraeli alapítású start-up, az NFT Inc. a városi dugók csökkentésére IS, olyan technológia kifejlesztésén dolgozik, amely ötvözi a helikoptereket és az elektromos autókat. Az utakon is közlekedni képes repülő járművel hárman utazhatnak 550 kilométeres távolságon, 160-240 km/óra sebességgel.

Pesti Sólet menü a www.izraelinfo.com /Bea Bar Kallos Szabó Orsi és (Macesz)/ receptjei alapján

Citromos spárgaleves

Hozzávalók: 1 nagy csomag spárga, 1 kisebb cukkini, 2 sárgarépa, 1/2 citrom, 1,5 dl növényi tejszín, só, bors, olívaolaj
Elkészítés: A répát megpucolom, és karikákra aprítom a cukkinival együtt. A spárgák fás végét levágom, és kb 1-1,5 centis darabokra szeletelem. Egy nagyobb lábosban pici olajat melegítek, megfuttatom rajta az összevágott zöldségeket, majd sózom, borsozom és feléntöm kb. 4dl vízzel. A (növényi) tejszínt akkor adom hozzá, amikor már puhák a zöldségek, lassan, hőkiegyenlítéssel. Forrás után készen is van. A citromot tálalásnál teszem rá, mindenkinek ízlés szerint.

Sárgabarackos csirkemell csíkok

Hozzávalók: 60 dkg csirkemell filé, 5-6 kisebb sárgabarack, 2 ek. margarin, vagy olívaolaj 1db kisebb édesburgonya, 2 ek. datolyaméz, 1 kk. szecsuáni bors, csipet fahéj, só és bors
Elkészítés: A barackokat kimagozom, nagyobb szeletekre vágom, és feldarabolom vékonyra az édesburgonyát, hogy gyorsan megsüljön.
A margarin felét serpenyőben felforrósítom, rádobom a barackokat és az édeskrumplit, rácsorgatom a datolyaszirupot, és nagy lángon pár perc alatt karamellizálom. Remek baracklekvár illat lesz tőle a konyhában. De fontos, hogy a barack ne főjön szét teljesen, maradjon meg a formája.
Kiszedem a serpenyőből, félrerakom, majd a margarin másik felén átpirítom a vékony csíkokra felvágott csirkemellet. Sózom, borsozom, hozzáadom a félrerakott barackot, a krumplit, a mozsárban megtört szecsuáni borsot, picike fahéjat, majd fedő alatt pár perc alatt összepárolom. A végén fedő nélkül, nagy lángon a levét besűrítem. Rizzsel tálalom.

Lisztmentes csokoládétorta

Hozzávalók: 40 dkg étcsokoládé, 30 dkg margarin, 10 tojás 12, dkg cukor, 2 ek kakaópor, csipet só, bors, chili
Elkészítés: A sütőt előmelegítem 150 fokra. Egy kis tepsibe vizet engedek, és ezt beteszem a sütő aljába: fontos, hogy a süti párás közegben süljön meg.
A csokit és a margarint vízgőz felett megolvasztom (lustábbak tegyék be a mikróba). A tojásokat szétválasztom, és a fehérjét felverem a cukorral. (A cukrot csak akkor adom hozzá, ha a fehérje kezd testesedni.) Vigyázzunk, ne verjünk kemény habot, az a jó, ha mikor kiemeljük a mixer fejét, arról még lassan lefolyik, de marad is rajta.
A tojássárgáját kikeverem a kakaóval, sóval, borssal, chilivel (ezek el is hagyhatóak, vagy ha valaki szereti a chilis csokit, tegyen bele többet). Ezután beleöntöm az olvasztott csokoládét, majd óvatosan beleforgatom a habot.
Egy tortaformát kikenek margarinnal, és ebbe megy a massza, amelyet kb. 35 percig sütök — ellenőrzöm, ha picit megrázom a formát és még nagyon folyós, adok neki még 5-10 percet. Hagyom a sütőben kihűlni! Ez fontos, nem szabad kivenni a sütés után legalább fél óráig! A tetejét bevonhatjuk csokival, vagy megszórhatjuk porcukorral, de magában is tökéletes.

Kitűnő zsidók - kitüntetett zsidók
(XVII.) – Kézdy György

Különböző kitüntetéseket és azok zsidó adományozottjait mutatjuk be ezen az oldalon. Reméljük, örömmel olvassák azok, akik szeretik a régi történeteket, a régi dokumentumokat, a régiségeket, a történelmet, melyek összefüggnek a zsidó múlttal-jelennel. Mostani hősünk, Kézdy György színművész, Jászai Mari-díjas, Érdemes művész, a Magyar Köztársasági Érdemrend polgári tisztikeresztjének tulajdonosa, Zugló kerület díszpolgára.

A kitüntetésről
A Magyar Köztársasági Érdemrendet 1991-ben az Országgyűlés hívta életre. A rend elődjeinek tekinthető a Magyar Érdemrend 1922-ből és a Magyar Köztársasági Érdemrend 1946-ból.
Az 1922-ben, majd 1946-ban és az 1991-ben újraalapított rendet kisebb-nagyobb eltérésekkel azonos kinézetben, azonos fokozatokkal gyártották le. Laikusok számára az alapvető kinézeti különbségek a címer használatban és a szalagok színeiben találhatóak. A legkorábbi rend középpontjában a hármashalom és rajta aranyszínben a kettőskereszt, háttérben vörös tűzzománccal és körülötte zöld tűzzománc babérkoszorúval látható. Az 1946-os változatnál a címer pozíciója ugyanaz, ám a kettőskeresztet felváltja a pajzs alakú nemzeti trikolor, a szalag pedig vörös alapon nemzeti szín trikolor beszövésekkel a szalag két szélénél. Míg az 1991-es változatnál koronás nemzeti címer kapott helyet, a címer háta mögötti rész, s az azt körülvevő babérkoszorú pedig emlékeztet az 1922-es változatra.
A kitüntetést ugyanazokkal a fokozatokkal készítették és készítik mai napig, viszont megkülönböztetjük a polgári (zöld szalagos) és a katonai (vörös szalagos) változatokat.
Az 1991-es alapításkor megfogalmazott szabályzat szerint, az terjeszthető fel a kitüntetés adományozására, aki a haza érdekének előmozdításában és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységet folytat, vagy folytatott.
A művésznek adományozott tisztikereszt egyoldalas, domborított, tűzzománcos kivitelű, a már említett koronás címeres változat. Azonban a katonai fokozattal ellentétben, a kereszt szárai nem vörös tűzzománc betéttel készültek, hanem zöld tűzzománc betéttel.

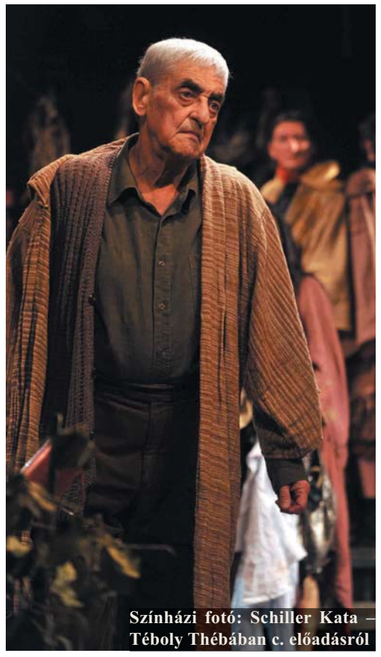
Színházi fotó: Schiller Kata – Téboly Thébában c. előadásról

Az adományozottról
Kézdy (Krausz) György 1936-ban született Budapesten. Szüleivel a Rákóczi úton éltek. Édesapja munkaszolgálatosként halt meg a háborúban. Édesanyja. húgával együtt nevelte fel.
Nyomdai könyvkötészetet tanult, de fiatal kora óta rabja volt az irodalomnak, színházművészetnek. Gyermekkorától szeretett iskolai rendezvényeken szerepelni, verseket szavalni. A próza iránti elhivatottsága is ebben a korban fogalmazódott meg benne igazán.
Sikeresen jelentkezett a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, melyet Várkonyi Zoltán tanítványaként 1962-ben végzett el, majd a Debreceni Csokonai Színházhoz szerződött. 1967-ben a Pécsi Nemzeti Színházban, 1977-1978-ban a Kecskeméti Katona József Színházban játszott. Ez idő alatt idejét és erejét nem kímélve parallel játszott Budapesten a Nemzeti Színházban és a Játékszínben is!
1987 és 1993 között a Szolnoki Szigligeti Színház oszlopos tagjává vált, majd 1993-tól a Veszprémi Petőfi Színház lett a második otthona. Mindeközben járta az országot és az ország számos színpadán fel-feltűnt.
Színházi munkája mellett több rádiójátékban, filmben (pl. Szomszédok), filmjátékban és mozifilm szinkronhangjaként is találkozhatott vele a közönség.
Idős korára teljesen szabadfoglalkozású művészként élt és dolgozott.
Alapítója volt az Élet Menete Alapítványnak. Hihetetlen energiával és akarattal támogatta az alapítvány munkáját, régi jó barátjával, Székhelyi Józseffel együtt. Politikai és társadalmi kritikáit sosem vitte ki a színpadra, vagy a közéletbe. Ha valami nagyon bántotta, azt az általa választott előadó estjeinek mondanivalójából, tartalmából lehetett kikövetkeztetni.
Magánéletéről sohasem beszélt, csak kevesen tudtak róla. Tragikus életét nemcsak a fiatal korában elvesztett édesapja, de húga borzasztó halála is beárnyékolta. Művészettörténész felesége, és később Balla Margit volt a privát életben a legjobb társa. Fia és unokái híven viszik tovább emlékét és támogatják az általa megkezdett Élet Menete Alapítványt is.
2013 februárjában, röviddel a 77. születésnapja előtt hagyott itt minket.

Az adományozás
A Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét 2006. március 15-én adta át részére Sólyom László Köztársasági Elnök a Parlamentben négy évtizedes művészi munkájáért.
Mint a cikk szerzője, s a művész barátja szeretném megjegyezni, hogy Kézdy György büszke volt e kitüntetésére is, de hangulatát mindig picit beárnyékolta, hogy a hosszú évtizedek alatt sohasem jutott eszébe a hatalomnak, hogy pályafutását Kossuth-díjjal ismerje el.
Halála után hálás közönsége és barátai a Klauzál tér 2-ben és a Dohány utcai Zsinagógában is emléktáblát állított számára.

Izsák Gábor

Források:
https://tinyurl.hu/XW5A

A kitüntetés Izsák Gábor gyűjteményéből származik, melyet a művész családja adott át részére.

Miként lett Albánia majdnem zsidó ország?

Dési János

Arról, miként és hogyan segítettek az albánok a holokauszt idején zsidóknak megmenekülni, már írtunk a Pesti Sólet 2018. szeptemberi számában. Most újabb részletek kerültek elő arról, milyen tervek születtek már a háború előtt, hogy zsidók bevándorolhassanak Albániába és megmenekülhessenek az Európában mind jobban kibontakozó zsidóüldözés elől.

Albánia csak az első világháború előtti években szabadult meg a török birodalom rabságából. Ennek megfelelően az ország elmaradott volt, ipara, oktatása, egészségügye, közigazgatása, legalábbis európai értelemben aligalig működött.

I. Zog

Albánia első és egyetlen királya, I. Zog 1928-ban lépett trónra, de 1920-tól már miniszterként, 1922-től miniszterelnökként próbálta megszervezni a függetlenedő Albánia életét. Nehezen igazolható, de Tiranában előszeretettel mesélt anekdoták szerint sok zsidó barátra tett szert, amikor 1916 és 1919 között Bécsben kényszerült maradni. (A monarchia szerette volna megszerezni Albániát és félt, hogy Zog, aki Károly király koronázására érkezett, visszatérvén a függetlenség pártjára áll, ezért inkább a császárvárosban tartották.)

Zog állítólag felismerte, hogy országa európaizációjában sokat segíthetnek azok az általában iskolázott emberek, akiket az úgynevezett művelt Európa jelentős részén üldöznek.

A rendelkezésre álló kevés levéltári forrás szerint élt egy olyan elképzelés, ha sikerül zsidókat vonzani az országba azok fellendíthetik a kézműipart éppen úgy, ahogy közreműködhetnek egy értelmiségi réteg létrehozásában.

Ugyan a jövőt senki sem láthatta előre, mégis érdekes, hogy az európai zsidók finoman szólva sem tolongtak a lehetőségért. Azért, hogy Európa kétségtelenül legszegényebb országába kerülhessenek. S ahogy a Mussolini vezette Olaszország mind inkább kiterjesztette befolyását Albániára, egyre nehezebb is lett a mentőakciók szervezése.

(És, hogy a történet végét elmondjuk: Albániában a holokauszt idején állami egyetértéssel, s a lakosság tevőleges támogatásával megmentették a zsidókat, akik már korábban ott éltek, vagy ide tudtak menekülni, de erről majd máskor.)

Shaban Sinani professzor az Albánok és zsidók című könyvében (Albanian and Jews, Protection and Salvation, Tirana, 2014.) felidézi, a Népszövetségben már 1926-ban előkerült egy javaslat, Albánia legyen egy afféle ideiglenes állomása a zsidóknak, akiket Európa egyre több helyén nemcsak egyénileg, hanem kollektíven is üldöztek. A helyzet nem volt egyszerű, hiszen ebben az évben Olaszország már rákényszerített egy „barátsági" egyezményt Albániára, amely tovább nehezítette a zsidómentő tervek megvalósulását. Ezzel együtt a Tiranába akkreditált amerikai követ Herman Bernstein előkészített egy megállapodást, ennek érelmében 500 zsidó családot fogadnának be a sasok földjére, amelynek tagjai aztán állami tulajdonú földeken gazdálkodhatnának, egyúttal bevezetve korszerű termelési módokat, öntözési szisztémákat is. A Litvániából származó, 1893 óta az Egyesült Államokban élő Bernstein korának neves újságírója, az első világháború fontos történetírója, maga is a zsidó ügy elkötelezett harcosa volt, akit aztán szolgálatai jutalmául az Egyesült Államok 31. elnöke, Herbert Hoover nevezett ki követnek, talán részben azzal a megbízással is, nézzen körül, mit lehet tenni az üldözöttekért Európában.

Állítólag Bernstein követ maga kereste meg azokat a területeket, amelyek alkalmasak lehettek volna a betelepítésre, elsősorban a Buna folyó mentén. S afféle kibucokat képzeltek el itt létrehozni.

Bernstein még egy cikket is írt minderről a The New York Timesba, (1930. április 3.) megemlítve, hogy Albánia a föld legkevésbé antiszemita országa. A terv megvalósításához 250 millió aranymárka kellett volna – talán itt bukott el mindez.

Segíthette volna a betelepülést, hogy 1930-ban eltörölték Albánia és Ausztria között a vízumkényszert, és ez megnyithatta volna az utat sokak előtt.

Sinani kutatásai szerint 1930-1935 között jó néhány nemzetközi szervezet tovább ügyködött azon, hogy miként lehetne zsidókat kimenteni más országokból Albániába.

A legkecsegtetőbbnek egy 1935-ös próbálkozás tűnt, amikor az albán gazdasági miniszter ösztönzésére az országba érkezett a nemzetközi cionista szervezet képviseletében Leo Elton, aki aztán tapasztalatairól egy 45 oldalas jelentést írt. Az elképzelések szerint Albánia jelentősebb számú zsidót enged be az országba, amely a Népszövetség felügyelete alatt hasonló statusba kerülne, mint a úgynevezett palesztin mandátum, amely a brit korona védnöksége alatt állt.

Állítólag több cikk is megjelent akkoriban arról, miként fog Albánia „izraelizálódni", vagy „palesztinizálódni".

Az albán politikát nyilván nem, vagy nem csak humanitárius szempontok vezették, de talán még a gazdaságilag sem önmagukban.

Igen fontos szempont lehetett, hogy a kicsiny és szegény ország miként tudja nemrégiben megszerzett függetlenségét megőrizni, s talán a zsidó opció kihasználásával szerettek volna közelebb kerülni Angliához, az olasz dominanciával szemben. Titkos tárgyalásokat folytattak a már akkor is befolyásos, később miniszterelnökké váló Winston Churchill-lel is minderről.

Mint tudjuk, Albánia saját függetlenségét sem tudta megvédeni. Az olasz megszállás másnapján Zog király (és magyar származású felesége, Apponyi Geraldine) elmenekült az országból. De a száműzetésbe került király, aki továbbra is megpróbálta visszaszerezni országa függetlenségét, azt ajánlotta, hogy ha a szövetségesek, elsősorban a britek, segítik visszakerülni a trónra, akkor vállalja, hogy 50 ezer zsidót befogad és így megóv az ország. De ez már megint egy másik történet…

Max Nordau és az izomzsidó

Egy hónap múlva, július 29-én rajtol Budapesten a Maccabi Európa Játékok, amely 90 év után tér vissza Közép-Európába. Az első Európa Játékokat - 3 évvel az első Világjátékok előtt - 1929-ben rendezték Prágában. Ebben persze szerepe van egy magyar származású zsidónak, Max Nordau-nak is...

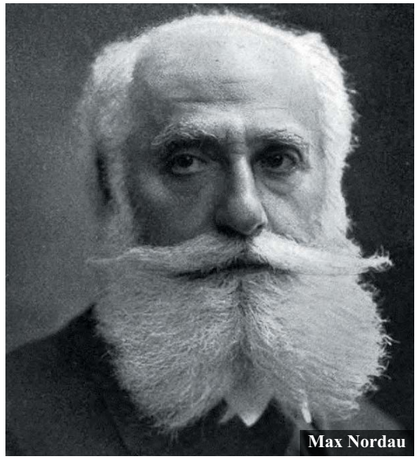
Max Nordau

Max Simon Nordau (eredeti nevén Südfeld Simon Miksa) éppen a budapesti EMG első napján ünnepelhetné 170. születésnapját, hiszen 1849. július 29-én született. Méghozzá a Dob utcában, nem messze az Izraelt újraálmodó, Herzl Tivadartól…

Nordau 23 éves koráig Pesten élt, ahol orvosnak tanult, majd újságíró lett. 1873-ban Berlinbe költözött, 1880-tól pedig Párizsban élt. Bár felmenői között több rabbi is volt, de kamaszként eltávolodott a zsidóságtól. Aztán másokhoz hasonlóan őt is a Dreyfus-ügy és az azt szorosan kísérő antiszemitizmus ébresztette rá, hogy reménytelen az asszimiláció. Nem sokkal később már Herzl Tivadarral együtt megalapította a cionista mozgalmat.

1897-ben megszervezte az első, a bázeli Cionista Világkongresszust. A zsidó sport, a Maccabi szempontjából a II. Világkongresszus kiemelkedő jelentőségű – Nordau ekkor beszél először az izmos zsidóról (muskeljudentum). Az állandóan könyvek fölött görnyedő gettózsidót váltsa fel a sportos zsidó.

Bár 1895-ben (akkor még) Konstantinápolyban megalakult az első zsidó sportklub, de Nordau felhívása lobbantotta fel a lángot. Sorra születtek szerte Európában a sportegyesületek, az erőt és a hősiességet szimbolizálva Bar Kochba, Maccabi, vagy Hakoah néven. /Itthon 1906-ban alakult a Maccabi VAC./ Életre kelt az „izmos zsidóság" álma.

Aztán 1921-ben, a XII. Zsidó Világkongresszuson, Karlovy Vary-ban megalakult a Maccabi Világszövetség. Nyolc év múlva megrendezték a már említett, az első, a prágai Játékokat. Most pedig már számoljuk vissza a napokat a budapesti megnyitóig…

Izraeli előadók koncertjei a Szigeten

Másfél hónap múlva ismét kisebb népvándorlás indul a Hajógyári-sziget felé, hogy egy hétre magunk mögött hagyjuk a szürke hétköznapokat a „Szabadság Szigetén". Hiszen 2019-ban is „kell egy hét együttlét", augusztus 7-14 között. S az elmúlt esztendőkhöz hasonlóan, ezúttal is bemutatjuk a Pesti Sóletben az izraeli fellépőit.

Az idei Sziget első izraeli fellépője az egyik legnagyobb, nemrég feltűnt tehetség, az etiópiai zsidó származású *Gili Yalo*, akinek etióp-etno-jazzfunk-pszichedelikus-soul zenéje mellett története is sokrétű és sokszínű. Zenéjében saját történetét meséli el, melyet a VOLT színpadon hallhatunk szombat este (*10-én, 22:30*). Két nappal később itt találkozhatunk a *The Angelcy*-vel is (*12-én, 19:45*). A csapat 2011-ben alakult, azóta járja Izraelt és Európát. Olyan művészek inspirálják a bandát, mint Leonard Cohen, Tom Waits, Bob Dylan. A 2014-ben debütáló albuma az Exit Inside Izraelben hatalmas sikereket tudhat magáénak.

Vasárnap hajnalban (*11-én, 02:00*) a raklapokból épített Colosseumban lép a publikum elé a *Red Axes,* amelynek tagjai Dori Sadovnik és Niv Arzi. Direkt zenéik (és remixeik) elegyítik a '80-as évekbeli elődök munkásságát a diszkó játékos izgalmaival és az egzotikus ritmusokkal.

Red Axes

Szintén vasárnap láthatjuk a többi izraeli fellépőt is. Elsőként az Európa színpadon (*18:00*) a *Lucille Crew*-t, amely hiphop és soul zenét játszik Izzy (Misgav Dotan) és a dobos Yossi Adi vezetésével. A tel-avivi banda már Mac Miller-rel, a Prodigy-vel, és Mano Chao-val is lépett fel.

Ezt követően kényelmesen odaérhetünk Világfaluba (Global Village), ahol *20:15*-kor kezd a *Quarter to Africa*. A Q2A egy ethno-jazz együttes, funky beütéssel. Trombitával, szaxofonnal, afrikai ütőhangszerekkel mindezt egy gitár és basszusgitár alappal, szintetizátorral és énekkel.

Persze nem marad izraeli fellépő nélkül a Színház és Táncsátor (*23:15*). Az érzelmek képezik Ella Rothschild által koreografált darab alapját, melyben a zene és a tánc egy különleges nyelvvé olvad össze, melyen keresztül bepillantást nyerhetünk *Ella Rothschild* és *Gershon Waiserfirer* furcsa, humoros, de leginkább ellentmondásokkal teli kapcsolatába.

Zárásként, már hétfőre csúszik (*01:30*) a Bacardi Arénában a *Vini Vici*. A duó tagjai Aviram Saharai & Matan Kadosh elektronikus zenei producerek. Csak néhány név, hogy korábban kikkel szerepeltek együtt:Armin Van Buuren, Steve Aoki és Dimitri Vegas & Like Mike.

További információk:
www.sziget.hu

Múzeumok Éjszakája – zsinagógánkban is

A szakadó eső ellenére is rengetegen ellátogattak szombaton este a Dohány utcai zsinagógába és a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltárba a Múzeumok Éjszakája programsorozat keretében.
A látogatóknak nagyon tetszett a Dohány kórusának előadása, melyet főrabbink, dr. Frölich Róbert konferált fel a szokott jó hangulatban. Persze komoly dolgokról is szó esett, s kiemelte az imák sem egysíkúak, így az I.tentiszteleteken fölhangzó dallamok, zsoltárok is sokszínűek lehetnek,

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

és a régiek példájából okulva kijelenthetjük, a szakrális térben van helye hangszeres zenének.
Ha már hangszeres zene, a kissé elázott színpadon ezúttal is remek koncerteteket hallgathatott a publikum. A Múzeumban pedig szokás szerint hatalmas volt a forgalom a rengeteg – az est folyamán több, mint ezer – érdeklődőnek köszönhetően.

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádel Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.
Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

DOHÁNY KÖRZET JÚLIUSI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggeli ima 8:00, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában.

Július 5.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Július 6.	Reggeli ima a Dohányban 9:30 Sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Július 12.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Július 13.	Reggeli ima a Dohányban 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Július 19.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Július 20.	Reggeli ima a Dohányban 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Július 21.	*Sívó Ószor BöTámmuz. Böjtnap, böjt vége 21:18*
Július 26.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Július 27.	Reggeli ima a Dohányban 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30

Nyári szünetre ment a mini-tour

A tanév végén a Dohány gyerekcsapata, a vasárnapi mini-tour résztvevői is megkezdték éves rendes vakációjukat. Ám a szünet előtt még egyszer összejöttek, emlékeztek és pizzáztak egy nagyot Judittal, Vikivel és Balázzsal.

Felavattuk Bandi László márványtábláját

Június 26-án, szerda délután családja, a barátok, és egykori kollégái, majd száz jelen lévő előtt avatták fel a tavaly júniusban, fiatalon elhunyt Bandi László emléktábláját a Dohány utcai zsinagógában.

Először Fekete László főkántor elénekelte az elhunytak emlékéért szóló gyászimát, a Kél Mole rahamimot. Majd Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány kuratóriumának elnöke emlékezett barátjára, az Alapítvány kuratóriumának tagjára. Szintén személyes hangvételű beszéddel idézte fel „Bandi Laci" segítőkészségét, jóságát és a – talán mindannyiunkban élő – hamiskás mosolyt dr. Frölich Róbert. Zsinagógánk főrabbija kiemelte Laci családjához való rajongását, szülei iránti hatalmas tiszteletét.

Majd Bandi László gyermekei, Székhelyi Márton, az Élet Menete Alapítvány kurátora, Zoltai Gusztáv, a BZSH és a Mazsihisz korábbi ügyvezető igazgatója és körzetünk elnöke, Nádel Tamás közösen leplezték le a márványtáblát, amely mostantól örök emléket állít a sokak által szeretett Bandi Lászlónak.
Az avatást követően a család nevében Laci lánya, Ági idézte fel édesapját, s köszönte meg, hogy ilyen sokan jöttek el a megemlékezésre.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Mártírjaink emlékeztünk temetőkertben

Június 23-án (Sziván 20) tartotta a Dohány körzet a szokásos Mártírmegemlékezését, a temetőkertben. Egy korábbi rabbitanácsi döntés alapján Sziván 20-án azokra az áldozatokra emlékezünk, akiknek nem tudjuk nevét és/vagy haláluk időpontját.
Zsinagógánk a világon az egyetlen, amelynek kertjében temető található, amelyben majd 2500 áldozatot temettek el. Közülük 1140 név szerint ismert, míg 1170 ismeretlen mártír 24 közös sírban nyugszik – s emlékeztet nap, mint nap…

Előbb Nádel Tamás, körzetünk elnöke köszöntötte a megjelenteket, majd Mester Tamás, a BZSH elnöke mondta el gondolatait. Főrabbink, dr. Frölich Róbert beszélt az emlékezés és a nem felejtés fontosságáról.
Garai Róbert színművész az alkalomhoz illő verseket szavalt, míg a kántori feladatot Rudas Dániel kántor látta el.
Az emlékezés lángjainak meggyújtása után a jelenlevők átsétáltak, a tavaly elültetett fához, melyet Iványi Gábor barátunk hozott Komonyec-Podolskiból, s az ottani áldozatok emléke előtt is fejet hajtottunk.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos